

ADALEK OLÁH MIKLÓS KÖNYVTÁRÁHOZ.

Közli: Csontos János.

Az esztergomi érsekek közt, kik a középkorban ezen méltóságot viselték, a XV—XVI. században találjuk a bibliophileket legnagyobb számmal. Könyvtáraiknak ekkorig felderített maradványai, culturtörténetünknek nagyfontosságú emlékei, melyek nemcsak az egykori birtokosok tudományszeretetéhez, hanem a hazai középkori könyvtárak történetéhez is nyujtanak adalékokat.

A sorozatot Zrednai Vitéz János nyitja meg, kinek könyvtárából Fraknoi Vilmos a »Magyar Könyvszemle« 1878—1879-iki folyamaiban összesen 14 kéziratot ismertetett. Következik Aragoniai János, kinek könyvtárából a bécsi udvari és más olaszországi könyvtárak őriznek fényes kiállítású kéziratokat. Ezt követi Estei Hyppolit, kinek könyvtárát a modenai királyi levéltár azon egykoru jegyzékéből ismerjük, melyet folyóiratunk 1878-iki folyama egész terjedelmében közölt.

Bakocs Tamás könyvtárából a M. Nemz. Múzeum könyvtára birja a Ransanus és Cicero de Oratore című codexeket, az esztergomi főegyházi könyvtár a Bakocs-féle Gradualét és a zágrábi főszékesegyház egy fényes kiállítású Missalet, mely vert művű ezüst táblákba van kötve, s ezeken domborművű medaillonokban a magyar és horvát szenteket tünteti fel.

Szathmáry György könyvtárának emlékét egy fényes kiállítású Breviarium tartotta fön, melyet Dankó József¹⁾ kanonok a párizsi nemzeti könyvtárból hozott napfényre.

---

¹⁾ Dankó József: Történelmi műirodalom és okmánytári részletek az esztergomi főegyház kincstárából. Esztergom, 1880. 16 l.

Hasonlóképen Zalka László könyvtárából is csak egyetlen egy kéziratot ismerünk, mely az esztergomi főegyházi könyvtár tulajdona s egyike azon kevés iskolai kézikönyveknek, mely a hazai középkorból maradt ránk.

Annál nagyobb számban jutottak ránk Oláh Miklós és Veranchich Antal könyvtárának maradványai, melyekből hazai és külföldi gyűjtemények jelentékeny számú példányokat őriznek. Mind a két érsek nagy tudományu férfiú, író, maecenás és könyvgyűjtő volt, kik a XVI. századbéli esztergomi érsekek közt a bibliophilek sorát befejezik.

Bennünket ezuttal Oláh Miklós könyvtára érdekel, melyből a m. történelmi társulat f. é. soproni nagygyűlése alkalmával a kismartoni ferenczrendiek könyvtárában 13 könyvet, Oláh sajátkezű bejegyzésével találtam. E könyveket kívánom most, mint szerény adalékot Oláh Miklós könyvtárához, ismertetni.

Közleményem a Századok f. é. októberi füzetében közölt jelentésemnek kiegészítő részét képezi s Oláh Miklósnak csak azon könyveit sorolja fel, melyeket nevezett könyvtárban a rendelkezésünkre állt rövid idő alatt felkutatni sikerült.

A kismartoni könyvtár Oláh-féle könyveinek teljes felkutatása, valamint a többi hazai és külföldi gyűjteményekben levő ilyenmű könyveknek alapos felderítése a jövő buvárlatoknak van föntartva, melyektől Oláh Miklós könyvtárának leendő rekonstruálását várjuk. Ezuttal csak az alkalmilag elért eredményeket mutatjuk be.

Ismeretes Oláh Miklósnak az Eszterházy családdal való atyafisága s azon körülmény, hogy bécsi könyvtárának könyveit végrendeletében ¹⁾ Lysti Jánosnak s ennek János nevű

¹⁾ Érdekesnek tartjuk itt Oláh Miklós végrendeletének azon fejezetét közölni, mely a könyvekre vonatkozik. Ez így szól: »De Libris. Libros, quos hic Viennae in Bibliotheca habeo, lego Joanni Lysthio, et filio suo Joanni, ea conditione, ut quos ex eis voluerit, pro se retineat, alios autem studiosis Tirnaviensibus, pro salute animae meae distribuatur, ut ex eis dis-cant. Libri per me impressi, tam scilicet Breviaria, quam alia, quae Franciscus Nagywathy scit, ubi sint, omnes distribuantur pauperibus sacerdotibus, et aliis studiosis ac Ecclesiis inopibus, qui tales non habent, volumus tamen, ut ante omnia ad Capellas meas de lanseo et Nicoleti, et aliquot

fának hagyományozta. Ezen a réven kerültek könyvei az Eszterházyak s ezeknek adományából a kismartoni ferenczrendiek könyvtárába.

Még csak azt jegyzem meg, hogy a közleményemben felsorolt könyvek tartalmukra nézve leginkább római és görög classicusok, továbbá theologiai és philosophiai munkák, a legkiválóbb XVI. századbéli nyomdászok műhelyeiből. Egytől-egyig kitünő és ritka kiadások Aldus, Stephanus, Frobenius, Jean Petit és más előkelő nyomdászok bélyegeivel. Alakjukra nézve leginkább 8-adrétűek s többnyire préselt barna bőrbe vannak kötve. Tizenegyen rajta van az előlevélen Oláh Miklós sajátkezü névbejegyzése, kettőn pedig a név a boritéktáblán arany betűkkel benyomva olvasható. A könyvek becsét emeli azon körülmény, hogy azokat Oláh Miklós nemcsak olvasta, hanem magyarázó jegyzetekkel is kísérte, a mint erről alább több könyv tanuskodik. Igy a Homér Iliásán levő egykoru feljegyzéséből megtudjuk, hogy annak olvasását Oláh Brüsszelben 1535 december utolsóján fejezte be. Érdekes Oláh Miklósnak »Erasmus Rotterodamus colloquiumain« levő egykorú feljegyzése, melyben azon körülményt örökítette meg, hogy: 1530 május 8-án Károly császár, Ferdinánd király, Mária és Anna királynék az Inspruck és Hall közötti mezőn először találkoztak s hogy ő e találkozáson jelen volt. Ugyanezen a könyvön a másik lapon írja, hogy 1530-ban jun. 11-én mikor Hall fölött a királynéval őzekre vadászott, lement a sóbányába, mely 1540 lépésnyi hosszú.

Megjegyzem még, hogy Oláh Miklós bejegyzései és javításai általában vörös tintával vannak írva s hogy a szövegben azokkal minden lapon igen sűrűen találkozunk.

Ezek után időrendben közöljük az Oláh-féle könyvek jegyzékét, a mint következik:

---

ex eis pulchre illigentur, et ligati dentur. Libros, qui sunt Tirnaviae in domo mea, legarem Ecclesiae, sed ea habet etiam alioquin nunc sufficientes libros, pulveribus obsitos, quia domini Canonici fratres nostri, eos non frequentant, neque pulveres abstergunt. Ideo committo, ut ex eis accipiat aliquot pro se Magister Nicolaus Telegdinus, Archidiaconus Zoliensis, ad studia sua, et similiter Magister Nicolaus Desyth, Canonicus Strigoniensis, et reliqui distribuantur pauperibus scholasticis Tirnaviensibus, qui sunt studiosi« (A N. Múz. könyvtárában levő egykoru másolatból.)

1. *Vlissea Batrachomyomachia. Hymni XXXII.* 8-r. Aldus nyomdai jegye. Venetiis in aedibus Aldi et Andreae Asulani Soceri. M.D.XVII. mense junio.

Görög auctor. Az első papírlévélen: *Nicolai sum Olahj.* A könyv szélein sűrűn vannak Oláh latin és görög commentáló jegyzetei. A szöveg sűrűn alá van húzogatva, a görög szók latinul magyarázva. A sűrű jegyzetek a 229 levélen szakadnak meg.

2. *Eusebii Caesarensis: de temporibus cum additamentis. Parisiis per Henricum Stephanum.* 1518. 4-r. 175 lev.

Hozzáköteve:

Irgeberti Gemblacensis Chronicon. Parisiis per Henricum Stephanum et expensis bibliopole Joannis Parvi (Jean Petit.) 4-r. 164 l.

Az első levélen: *Nicolai sum Olahj.*

3. *Erasmi Roterodami:*

1. *Enchiridion militis Christiani et 2. De Libero Arbitrio. Argentorati, excudebat Jo. Knoblocus. Ann. M.D.XXV. mense Decembr.* 8-r. 100 lev.

Gyönyörű keretes kiadás.

Az első czímlapon: *Rmi. Di. Nicolai Olahi E. Zagrabiens. Cancellary Hungar.*

4. *Ciceronis de Officiis a Philippo Melanchtone interpretatus. Hogenoae excudebat Joh. Secer. Anno M.D.XXV.* 8-r. 114 lev. Az utolsó lapon a nyomda fametszetű jelvénye: Herodotes és Thukydides egyesített képmása.

Hozzáköteve:

Asconius Pedianus: in Ciceronis Orationes Commentaria. Florentinae per heredes Philippi Junta. M.D.XIX. Leone Decimo Pontifice. 8-r. 128 lev. és index. Barna bőrkötés.

Az első tábla borítékán belől: *Nicolai sum Olahj.*

5. *Luciani Samosatensis pars prima. Hagenoae per Joann. Secer. Anno M.D.XXVI.* 8-r. 865 lev.

Oláh olvasta a 103. levélig. Eddig tartanak sűrű latin és görög jegyzései.

Első levélen: *Nicolai sum Olahj.*

6. *Erasmi Roterodami Colloquiorum Opuscula. Item*

Ciceronianus eiusdem per eundem emendatus et auctus cum nonnullis alys. Basileae, per Frobenium. An. M.D.XXIX. 8-r.

Boritéka barna préselt bőr; fönt a könyv czíme:

COLLOQUIA

ERASMI.

A tábla közepén Magyarország czimere, kereszttel, pólyával és koronával. Alatta: 1529. A másik táblán föltül: *Nicolaus Olah*, lent kisebb capitalis betűkkel: *SECRETARIUS*. A boritéktábla belsején vörössel: *Nicolai Olah*. A czímlapon ismét fekete keretben:

Nicolai sum Olahj E. Zagrabien.

A második tábla tiszta levelein jegyzések vannak vörössel. Az első levélen ez áll:

»Anno 1530 Octava May Serenissimi principes mei Carolus Imperator, Rex Ferdinandus, Maria et Anna regine convenerunt primum in Campo qui cadit inter Inspruck et Hal me astante.

A másik lapon:

»Anno 1530 Vndecima Juny dum essem supra hal in venacione Caprearum cum Regina: intravi fodinam Salinariam. Que longa est passus Mille Quingentos Quinquaginta.«

7. *Psalterium Davidis ad hebraeicam veritatem interpretatum*. Tiguri apud Christophorum Froschouer. Anno M.D.XXXII. 272 lev.

A czímlapon feketével: *Nicolai sum Olahj E. Zagrabienensis.*

8. *Plutarchi libellus etc. Lovanii ex officina Rutgerii Rescii*. 12 Calend. Octob. 1533.

Több görög auctort foglal magában. Czíme és colophonja latin, szövege görög.

Az első papírvélen: *N. sum Olahi.*

9. *Sophoclis tragoediae. Hagenoae, ex officina Sceriana Anno M.D.XXXIII. III. Idus martii*. 8-r. Lapjai számozatlanok.

Hozzáköteve:

Joachimi Camerarii Commentarius Interpre-

tationum Argumenti Thebaidos Fabularum Sophoclis. Hagenoae ex officina Seceriana. M.D.XXXIII. III. Idus Martii. 8-r. 95 lev.

Az első tiszta lapon: N. Olahj s u m.

10. Rudolphus Agricola De Inventione Dialecticae libri tres. Eucharius Agrippinae excudebat. A. M DXXXV. mense martio. 8-r. 756 lev.

Az első lapon: Nicolai s u m Olahj.

11. Homeri Ilias. Aldus. 8-r. Év n. 289 lev.

A lapok szélein eleitől végig görög és latin jegyzetek vörössel. Az utolsó lapon: finivi Bruxelle vltima Decembris Anno 1535.

Az első lapon: Nicolai s u m Olahj.

12. Luciani Samosatensis pars secunda. Görög és latin. 8-r. Évszám és hely nélkül.

Az utolsó levélen címerpaizsban 2 összenőtt emberfejet ábrázoló fametszet (Herodotes és Thukydides) látható. Címlapja szép kerettel. Az első tiszta lapon feketében Oláh kezeirása: Nicolai Olahi s u m.

13. Petrus Sota. Assertio Catholicae fidei circa Articulos confessionis nomine illustrissimi ducis wirttembergensis. Coloniae A.M.D.LV. Novesianus excudebat. 4-r. Préselt barna bőr kötés, ezen benyomott felirással: »Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis 1555.«